

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету економіки і управління

Віталій КАРПЕНКО
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

24 червня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Ризик-менеджмент у фінансовій сфері

Назва дисципліни

Галузь знань – D Бізнес, адміністрування та право

Спеціальність – D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Рівень вищої освіти – Другий (магістерський)

Освітньо-професійна програма – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Обсяг дисципліни – 5 кредитів ЄКТС, **Шифр дисципліни** – ОФП.06

Мова навчання – українська

Статус дисципліни: обов'язкова (фахової підготовки)

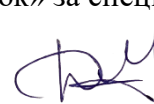
Факультет – Економіки і управління

Кафедра – Фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Курсовий проєкт	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
					Аудиторні заняття					Самостійна робота, у т.ч. ІРС			Залік	Іспит
			Кредити ЄКТС	Години	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття					
Д	1	2	5	150	50	16		34		100				+
З	1	2	5	150	14	6		8		136				+

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» за спеціальністю D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

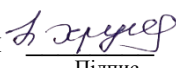
Робоча програма складена

Підпис(и) автора(ів)

канд. екон. наук доц. Інна ДОЦЕНКО
Науковий ступінь, учене звання, Ім'я, ПРІЗВИЩЕ автора(ів)

Схвалена на засіданні кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

Протокол від 17.06.2025 р. № 12.

Зав. кафедри
Підпис

Ніла ХРУЩ
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою факультету економіки і управління

Протокол від 24.06.2025 р. № 36/25 Голова вченої ради факультету
Підпис Віталій КАРПЕНКО
Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

2 ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Посада	Назва факультету	Підпис	Ініціали, прізвище
Завідувач кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, д-р екон. наук, проф.	Факультет економіки і управління		Ніла ХРУЩ
Гарант освітньо-професійної програми, канд. екон. наук, доц.	Факультет економіки і управління		Інна ДОЦЕНКО
Декан канд. екон. наук, доц.	Факультет економіки і управління		Віталій КАРПЕНКО

3 ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна «Ризик-менеджмент у фінансовій сфері» є однією із обов'язкових дисциплін фахової підготовки і займає важливе місце у підготовці фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок».

Препреквізити – ОЗП 01 Іноземна мова (за професійним спрямуванням); ОЗП.02 Методологія і організація наукових досліджень; ОФП.01 Управління фінансами підприємства; ОФП.02 Управління публічними фінансами; ОФП.03 Страхувальний менеджмент; ОФП.04 Фінансовий менеджмент в банку; ОФП.05 Професійна діяльність на фондовому ринку.

Постреквізити – ОФП.07 Переддипломна практика; ОФП.08 Кваліфікаційна робота.

Відповідно до освітньої програми дисципліна має забезпечити:

– **компетентності**: Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК 04); Здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК 05); Здатність використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності (ФК 01); Здатність застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування (ФК 03); Здатність оцінювати дієвість наукового, аналітичного і методичного інструментарію для обґрунтування управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування (ФК 04); Здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при розв'язанні складних задач і проблем у сфері фінансів, банківської справи та страхування (ФК 06); Здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування (ФК 07); Здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи та страхування (ФК 08); Здатність приймати стратегічні та тактичні управлінські рішення у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку із використанням інструментарію ризик-менеджменту (УК 01); Здатність приймати професійні рішення щодо організації та здійснення діяльності з торгівлі фінансовими інструментами, управління активами інституційних інвесторів, клірингової та депозитарної діяльності в умовах мінливості та невизначеності функціонування фондового ринку (УК 02).

– **програмні результати навчання**: Використовувати фундаментальні закономірності розвитку фінансів, банківської справи та страхування у поєднанні з дослідницькими і управлінськими інструментами для здійснення професійної та наукової діяльності (ПРН 01); Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності (ПРН 03); Відшуковувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для вирішення професійних та наукових завдань в сфері фінансів, банківської справи та страхування (ПРН 04); Вміти застосовувати інноваційні підходи у сфері фінансів, банківської справи та страхування та управляти ними (ПРН 08); Застосовувати управлінські навички у сфері фінансів, банківської справи та страхування (ПРН 09); Застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового, банківського та страхового менеджменту для прийняття рішень (ПРН 11); Обґрунтувати вибір варіантів управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи та страхування та оцінювати їх ефективність з урахуванням цілей, наявних обмежень, законодавчих та етичних аспектів (ПРН 12); Обґрунтовувати прийняття стратегічних та тактичних управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку із використанням інструментарію ризик-менеджменту (ПРН 14).

Мета дисципліни. Формування у здобувачів цілісного уявлення про систему ризик-менеджменту у фінансовій сфері, набуття теоретичних знань і практичних навичок аналізу, оцінювання, хеджування та управління основними видами фінансових ризиків, а також використання інструментарію ризик-менеджменту у процесі прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності.

Предмет дисципліни. Теоретичні засади, методи, інструменти та механізми управління фінансовими ризиками, процеси їх аналізу, оцінювання та хеджування, а також особливості

управління ризиками ліквідності, кредитними, інвестиційними, валютними, процентними та ринковими ризиками у діяльності фінансових установ..

Завдання дисципліни. ознайомлення з теоретичними засадами та еволюцією ризик-менеджменту у фінансовій сфері; формування розуміння ролі ризиків у процесі прийняття управлінських рішень; набуття навичок ідентифікації, класифікації та аналізу фінансових ризиків; оволодіння методами оцінювання рівня фінансових ризиків; вивчення інструментів хеджування ризиків із використанням похідних фінансових інструментів; формування практичних умінь управління ризиком ліквідності фінансових установ; набуття навичок управління кредитним ризиком банківських та інших фінансових установ; розвиток здатності управляти ризиками інвестиційного портфеля; формування умінь управління валютним та процентним ризиками; набуття компетентностей щодо управління ринковим ризиком у фінансовій сфері.

Результати навчання. Після вивчення дисципліни здобувач має: здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів до хеджування фінансових ризиків з використанням похідних фінансових інструментів; відшуковувати, обробляти, систематизувати та аналізувати інформацію, необхідну для ідентифікації, оцінювання та нейтралізації ризиків в сфері фінансів; здійснювати діагностику і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання в процесі прийняття управлінських рішень в умовах ризику; застосовувати поглиблені знання в сфері фінансового ризик-менеджменту для прийняття ефективних рішень; обґрунтувати вибір та критерії управління ризиками у сфері фінансових відносин та оцінювати ефективність їх застосування до тих чи інших видів фінансових ризиків; обґрунтовувати прийняття стратегічних та тактичних управлінських рішень у сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку із використанням сучасного інструментарію ризик-менеджменту.

4 Структура залікових кредитів дисципліни

Назва розділу (теми)	Кількість годин, відведених на:					
	Денна форма			Заочна форма		
	Лекції	Прак-тичні заняття	СРС	Лекції	Прак-тичні заняття	СРС
Тема 1. Теоретичні засади ризик-менеджменту та врахування ризиків у процесі прийняття управлінських рішень у фінансовій сфері	2	4	8	2	2	17
Тема 2. Управління фінансовими ризиками: аналіз, оцінювання та хеджування із використанням похідних фінансових інструментів	2	4	12			17
Тема 3. Управління ризиком ліквідності фінансових установ	2	4	12		2	2
Тема 4. Управління кредитним ризиком банківських та інших фінансових установ	2	4	12	17		
Тема 5. Управління ризиками інвестиційного портфеля	2	4	8	2		2
Тема 6. Управління валютним ризиком	2	4	8		17	
Тема 7. Управління ризиками процентних ставок	2	4	16	2	2	17
Тема 8. Управління ринковим ризиком	2	6	24			17
Разом	16	34	100	6	8	136

5 Програма навчальної дисципліни

5.1 Зміст лекційного курсу

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	Тема 1. Теоретичні засади ризик-менеджменту та врахування ризиків у процесі прийняття управлінських рішень у фінансовій сфері. Сутність ризик-менеджменту як економічної категорії. Основні підходи, принципи та суб'єкти управління фінансовими ризиками. Сутність та процес прийняття управлінських рішень в умовах ризику. Процес управління ризиками в фінансовій сфері. Методи розробки і прийняття управлінських рішень в системі ризик-менеджменту в умовах війни. Фінансовий механізм управління ризиками сталого розвитку аграрного сектору економіки. Літ.: [1] с. 5-15; [3] с. 8-26; [4] с. 11-37.	2
2	Тема 2. Управління фінансовими ризиками: аналіз, оцінювання та хеджування із використанням похідних фінансових інструментів. Основи аналізу та оцінки фінансових ризиків. Якісний аналіз ризиків установ фінансової сфери. Загальні методи аналізу та оцінки рівня фінансових ризиків. Спеціальні методи оцінки рівня ризиків в фінансовій сфері. Хеджування як метод управління ризиками в фінансовій сфері. Традиційні та інноваційні інструменти хеджування фінансових ризиків. Літ.: [1] с. 15-36; [2] с. 194-224; [3] с. 133-150; [4] с. 37-60.	2
3	Тема 3. Управління ризиком ліквідності фінансових установ Методології управління ризиком ліквідності фінансових установ. Стратегічне управління активами та пасивами фінансових установ. Літ.: [4] с. 84-106; [5] с. 65-70; [7] с. 73-78.	2
4	Тема 4. Управління кредитним ризиком банківських та інших фінансових установ Загальні принципи управління кредитним ризиком. Методичні підходи до оцінки кредитного ризику позичальника. Оцінка кредитних ризиків за операціями з борговими інструментами. Методи управління кредитним ризиком банківських та інших фінансових установ. Використання кредитних деривативів у практиці управління кредитним ризиком. Літ.: [3] с. 80-103; [4] с. 106-124; [5] с. 58-65; [6]; [8] с. 156-162.	2
5	Тема 5. Управління ризиками інвестиційного портфеля Стратегії управління ризиками при інвестуванні в акції та облігації. Диверсифікація інвестиційного портфеля. Визначення дохідності та ризикованості інвестиційного портфеля за Марковіцем. Управління дохідністю і ризиками інвестиційного портфеля банку за допомогою стратегії визначення інвестиційного горизонту. Літ.: [1] с. 67-74; [2] с. 138-188; [5] с. 87-103.	2
6	Тема 6. Управління валютним ризиком Методи оцінки валютного ризику. Способи покриття валютного ризику. Хеджування валютного ризику за допомогою свопу. Покриття валютних ризиків на ринках фінансових ф'ючерсів. Управління валютними ризиками на ринках валютних опціонів. Літ.: [2] с. 243-284; [3] с. 114-150; [5] с. 76-80.	2
7	Тема 7. Управління ризиками процентних ставок Основні методи управління процентними ризиком. Оцінка й управління позицією процентної ставки. Застосування верхньої та нижньої межі процентних ставок. Інструменти хеджування процентного ризику	2

	Літ.: [1] с. 84-99; [2] с. 284-311; [3] с. 161-186.	
8	Тема 8. Управління ринковим ризиком Ціни та індекси цін фінансових інструментів як об'єкти впливу ринкового ризику. Показники оцінки ринкового ризику для пайових і боргових фінансових інструментів. Хеджування ринкового ризику. Ф'ючерсні контракти як інструмент хеджування цінових ризиків сільськогосподарської продукції. Літ.: [1] с. 74-84; [3] с. 203-233.	2
Разом		16

Перелік оглядових лекцій для студентів заочної форми здобуття освіти

Номер лекції	Тема лекції	Кількість годин
1	Теоретичні та практичні аспекти управління фінансовими ризиками: аналіз, оцінювання, хеджування та управління ліквідністю фінансових установ. Літ.: [1] с. 5-36; [2] с. 194-224; [3] с. 8-26; [4] с. 11-60; [5] с. 65-70; [7] с. 73-78.	2
2	Управління специфічними фінансовими ризиками: кредитним, інвестиційним та валютним ризиком у банках та фінансових установах. Літ.: [1] с. 67-74; [2] с. 138-188; [3] с. 80-103; [4] с. 106-124; [5] с. 58-65; [6]; [8] с. 156-162.	2
3	Управління ринковими та процентними ризиками у фінансових установах. Літ.: [1] с. 74-99; [2] с. 284-311; [3] с. 161-233.	2
Разом		6

5.2 Зміст практичних занять

Перелік практичних занять для студентів денної форми здобуття освіти

№ практичного заняття	Тема практичного заняття	Кількість годин
1	Теоретичні засади ризик-менеджменту в фінансовій сфері. Літ.: [1] с. 8-15; [3] с. 8-26	2
2	Врахування ризиків у процесі прийняття управлінських рішень в фінансовій сфері. Літ.: [1] с. 5-15; [4] с. 11-37.	2
3	Аналіз та оцінювання рівня ризиків в фінансовій сфері. Літ.: [1] с. 15-36; [3] с. 41-69; [4] с. 37-60.	2
4	Хеджування ризиків з використанням похідних фінансових інструментів. Літ.: [2] с. 194-224; [3] с. 133-150.	2
5	Методології управління ризиком ліквідності та управління активами і пасивами фінансових установ. Літ.: [4] с. 84-106; [5] с. 65-70; [7] с. 73-78.	2
6	Стратегічне управління активами і пасивами фінансових установ з урахуванням ризику втрати платоспроможності. Літ.: [4] с. 84-106; [5] с. 65-70; [7] с. 73-78.	2

7	Управління кредитним ризиком: принципи та методи оцінки. Літ.: [3] с. 80-103; [4] с. 106-124; [5] с. 58-65; [6]; [8] с. 156-162.	2
8	Методи управління кредитним ризиком банків та фінансових установ із використанням кредитних деривативів. Літ.: [3] с. 80-103; [4] с. 106-124; [5] с. 58-65; [6]; [8] с. 156-162.	2
9	Управління ризиками інвестиційного портфеля: стратегії та диверсифікація. Літ.: [1] с. 67-74; [2] с. 138-188; [5] с. 87-103.	2
10	Управління дохідністю та ризиками інвестиційного портфеля: підходи Марковіца та стратегія інвестиційного горизонту. Літ.: [1] с. 67-74; [2] с. 138-188; [5] с. 87-103.	2
11	Оцінка та управління валютним ризиком: методи та способи покриття. Літ.: [2] с. 243-284; [3] с. 114-150; [5] с. 76-80.	2
12	Управління валютним ризиком через фінансові деривативи: свопи, ф'ючерси, опціони. Літ.: [2] с. 243-284; [3] с. 114-150; [5] с. 76-80.	2
13	Методи оцінки та управління процентним ризиком. Літ.: [1] с. 84-99; [2] с. 284-311; [3] с. 161-186.	2
14	Інструменти хеджування процентного ризику. Літ.: [1] с. 84-99; [2] с. 284-311; [3] с. 161-186.	2
15	Оцінка ринкового ризику фінансових інструментів: ціни, індекси та ключові показники. Літ.: [1] с. 74-84; [3] с. 203-233.	2
16	Хеджування ринкового ризику. Літ.: [1] с. 74-84; [3] с. 203-233.	2
17	Ф'ючерсні контракти як інструмент хеджування цінових ризиків сільськогосподарської продукції. Літ.: [1] с. 74-84; [3] с. 203-233.	2
Разом		34

Перелік практичних занять для студентів заочної форми здобуття освіти

№ практичного заняття	Тема практичного заняття	Кількість годин
1	Теоретичні та практичні аспекти управління фінансовими ризиками: аналіз, оцінка та хеджування з використанням похідних інструментів. Літ.: [1] с. 5-36; [2] с. 194-224; [3] с. 8-26; [4] с. 11-60; [5] с. 65-70; [7] с. 73-78.	2
2	Управління ризиком ліквідності та кредитним ризиком фінансових установ. Літ.: [3] с. 80-103; [4] с. 84-124; [5] с. 58-70; [6]; [7] с. 73-78; [8] с. 156-162.	2
3	Управління інвестиційними та валютними ризиками фінансових установ. Літ.: [1] с. 67-74; [2] с. 138-188; [3] с. 114-150; [5] с. 76-103.	2
4	Управління ринковими та процентними ризиками у фінансових установах Літ.: [1] с. 74-99; [2] с. 284-311; [3] с. 161-186.	2
Разом		8

5.3 Зміст самостійної (у т.ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів усіх форм здобуття освіти полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації, підготовці до практичних занять, виконанні кейсів, тестування з теоретичного матеріалу тощо. В межах самостійної роботи здобувачі денної форми навчання виконують кейси. Вимоги до виконання кейсів представлені в Модульному середовищі для навчання <https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=9046>. Студенти заочної форми здобуття освіти виконують ще й контрольну роботу. Вимоги до її виконання та варіанти визначаються методичними рекомендаціями до виконання контрольних робіт, які розміщено Модульному середовищі для навчання <https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=9046>. Керівництво самостійною роботою та контроль за виконанням кейсів здійснюється викладачем згідно з розкладом консультацій у позаурочний час.

Зміст самостійної роботи студентів денної форми здобуття освіти

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т1, підготовка до практичного заняття.	4
2	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т1, підготовка до практичного заняття.	4
3	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т2, підготовка до практичного заняття.	4
4	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т2, підготовка до практичного заняття, виконання кейсу 1.	8
5	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т3, підготовка до практичного заняття.	4
6	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т3, підготовка до практичного заняття, виконання кейсу 1.	8
7	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т4, підготовка до практичного заняття.	4
8	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т4, підготовка до практичного заняття, підготовка до тестового контролю (ТК 1) за темами 1-4.	8
9	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т5, підготовка до практичного заняття.	4
10	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т5, підготовка до практичного заняття.	4
11	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т6, підготовка до практичного заняття.	4
12	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т6, підготовка до практичного заняття.	4
13	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т7, підготовка до практичного заняття, виконання кейсу 2.	8
14	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т7, підготовка до практичного заняття, виконання кейсу 2.	8
15	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т8, підготовка до практичного заняття, виконання кейсу 3.	8
16	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т8, підготовка до практичного заняття, виконання кейсу 3.	8
17	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т8, підготовка до практичного заняття, підготовка до тестового контролю (ТК 2) за темами 5-8.	8
Разом		100

6 Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій та методів навчання, зокрема: лекції (з використанням методів проблемного навчання і візуалізації); практичні заняття (з використанням пояснювально-ілюстративних, частково-пошукових, інтерактивних методів, розв'язування задач, методів демонстрування тощо); самостійна робота (робота над засвоєнням теоретичного матеріалу, підготовка до практичних занять, виконання кейсів) з використанням інформаційно-комунікаційних та технологій дистанційного навчання (сервіс для проведення онлайн конференцій Zoom, Модульне середовище для навчання тощо).

7 Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком освітнього процесу, в т.ч. з використанням Модульного середовища для навчання.

При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування;
- тестовий контроль теоретичного матеріалу;
- оцінювання результатів роботи на практичних заняттях (розв'язування задач, участь у обговоренні ситуацій, самостійні роботи тощо);
- оцінювання результатів виконання кейсів.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного контролю, так і підсумкового контролю, який проводиться з усього матеріалу дисципліни за білетами, попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри. Здобувач вищої освіти, який набрав з будь-якого виду навчальної роботи, суму балів нижчу за 60 відсотків від максимального балу, не допускається до семестрового контролю, поки не виконає обсяг роботи, передбачений Робочою програмою. Здобувач вищої освіти, який набрав позитивний середньозважений бал (60 відсотків і більше від максимального балу) з усіх видів поточного контролю і не склав іспит, вважається таким, який має академічну заборгованість. Ліквідація академічної заборгованості із семестрового контролю здійснюється у період екзаменаційної сесії або за графіком, встановленим деканатом відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ».

8 Політика дисципліни

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Зокрема, проходження інструктажу з техніки безпеки; відвідування занять з дисципліни є обов'язковим. За об'єктивних причин (підтверджених документально) теоретичне навчання за погодженням із лектором може відбуватись в індивідуальному режимі. Успішне опанування дисципліни і формування фахових компетентностей і програмних результатів навчання передбачає необхідність підготовки до практичних занять (опанування теоретичного матеріалу з теми, активна робота на занятті, розв'язувані задач, участь у обговоренні щодо прийнятих рішень при виконанні здобувачами задач).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт у встановлені терміни, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. Пропущене практичне заняття здобувач зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється за результатами опитування під час практичних занять, тестування й виконання кейсів. Виконання ситуаційних завдань (кейсів) завершується його здачею на перевірку у терміни, встановлені графіком самостійної роботи. Здобувач виконує ситуаційні завдання (кейси) або готує тези доповіді на конференцію за однією з тем навчальної дисципліни, при дотриманні узгоджених з викладачем термінів його виконання. Вимоги до виконання ситуаційних завдань (кейсів) наведені в Модульному середовищі для навчання <https://msn.khmnpu.edu.ua/course/view.php?id=9046>.

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності (заборонені списування, підказки, плагіат, використання штучного інтелекту (без вірного цитування)). У разі порушення політики академічної доброчесності в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою. Будь-які форми порушення академічної доброчесності під час вивчення навчальної дисципліни не допускаються та не толеруються.

У межах вивчення навчальної дисципліни здобувачам вищої освіти передбачено визнання і зарахування результатів навчання, набутих шляхом неформальної освіти, що розміщені на доступних платформах (<https://prometheus.org.ua/>, <https://ugf.academy/>, <https://impactorium.org/uk/>, <https://vumonline.ua/>, <https://www.coursera.org/> та ін.), які сприяють формування компетентностей і поглибленню результатів навчання, визначених робочою програмою дисципліни, або забезпечують вивчення відповідної теми та/або виду робіт з програми навчальної дисципліни (детальніше у Положенні про порядок визнання та зарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ).

9 Оцінювання результатів навчання студентів у семестрі

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». При поточному оцінюванні виконаної здобувачем роботи з кожної структурної одиниці і отриманих ним результатів викладач виставляє йому певну кількість балів із призначених робочою програмою для цього виду роботи. При цьому кожна структурна одиниця (робота) може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше 60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної структурній одиниці.

Будь-які форми порушення академічної доброчесності не допускаються та не толеруються.

Отриманий здобувачем бал за зарахований вид навчальної роботи (структурну одиницю) після її оцінювання викладач виставляє в електронному журналі обліку успішності здобувачів вищої освіти. За умови виконання усіх видів навчальної роботи за результатами поточного контролю протягом вивчення навчальної дисципліни, встановлених її Робочою програмою, здобувач денної форми здобуття освіти з навчальної дисципліни, підсумковим контролем для якої є іспит, може набрати до 60 балів (здобувач заочної форми – до 50 балів). Позитивну підсумкову оцінку здобувач може отримати, якщо за результатами поточного та підсумкового контролів набере від 60 до 100 балів. Семестрова підсумкова оцінка розраховується в автоматизованому режимі в інформаційній підсистемі «Електронний журнал» (ІС «Електронний університет») і відповідно до накопиченої суми балів визначається оцінка за інституційною шкалою та шкалою ЄКТС (див. таблицю Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС), яка заноситься в екзаменаційну відомість, а також до Індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів денної форми здобуття освіти

Аудиторна робота							Контрольні заходи		Самостійна робота			Семестровий контроль	Разом
Практичні заняття (мінімум – 6 контрольних точок)							Тестовий контроль		Кейси			Іспит	Сума балів
1-2	3-4	5-6	7-9	10-11	12-14	15-17	T* 1-4	T 5-8	1	2	3		
Кількість балів за вид навчальної роботи (мінімум-максимум)													
3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	24-40	60-100**
21-35							6-10		9-15			24-40	

Примітка: *Т – тема навчальної дисципліни;

***За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її перездати у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці «Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС».

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів заочної форми здобуття освіти

Аудиторна робота			Самостійна, індивідуальна робота				Семестровий контроль	Разом
Практичне заняття			Контрольна робота		Тестовий контроль		Іспит	Сума балів
1	2	3	Якість виконання	Захист роботи	Т 1-4	Т 5-8		
Кількість балів за кожний вид навчальної роботи (мінімум-максимум)								
3-5	3-5	3-5	12-20	3-5	3-5	3-5	30-50	60-100
9-15			15-25		6-10		30-50	

Оцінювання якості виконання контрольної роботи студентами заочної форми здобуття освіти

Контрольна робота передбачає виконання трьох завдань – двох теоретичних і одного – практичного (розв’язування задачі). Зміст завдань до виконання контрольної роботи розміщено в Модульному середовищі для навчання <https://msn.khmnmu.edu.ua/course/view.php?id=9046>. При оцінюванні контрольної роботи враховуються якість її виконання та захист. Структура оцінювання контрольної роботи:

Таблиця – Розподіл балів між завданнями контрольної роботи здобувача вищої освіти

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал	Потенційні позитивні бали* (середній бал)	Максимальний (високий) бал
Теоретичне питання № 1	3	4	5
Теоретичне питання № 2	3	4	5
Практичне завдання	6	8	10
Всього балів за якість виконання	12		20
Захист	3	4	5

Примітка. Позитивний бал за контрольну роботу, відмінний від мінімального (12 балів) та максимального (20 балів), знаходиться в межах 13-19 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) контрольної роботи.

Кожне завдання та захист контрольної роботи здобувача вищої освіти оцінюється з використанням нижченаведених у таблиці критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (щодо визначення достатнього, середнього та високого рівня досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей).

Оцінювання на практичних заняттях

Оцінка, яка виставляється за практичне заняття, складається з таких елементів: усне опитування студентів на знання теоретичного матеріалу з теми; вільне володіння студентом спеціальною термінологією і уміння професійно обґрунтувати прийняті рішення при розв’язуванні задач; результати самостійних робіт.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на практичних заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями:

Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений зміст критерія оцінювання
Відмінно (високий)	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді мовою викладання (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення завдань. Здобувач не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки, демонструє практичні навички з вирішення фахових завдань. При відповіді допустив дві–три несуттєві <i>похибки</i> .
Добре (середній)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві–три <i>несуттєві помилки</i> .
Задовільно (достатній)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач вищої освіти має слабкі знання структури навчальної дисципліни, допускає неточності і <i>суттєві помилки</i> у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачеві вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення навчальної дисципліни.

Оцінювання кейсів

Ситуаційні завдання (кейси) оцінюються аналогічно з використанням вищенаведених у таблиці критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (мінімальний позитивний бал – 3 балів, максимальний – 5 балів). При підготовці тез доповідей на конференцію у якості виконаних кейсів здобувач вищої освіти отримує максимальний бал (5) за їх виконання.

Оцінювання результатів тестового контролю

Кожен з двох тестових контролів, передбачених робочою програмою, складається із 25 тестових завдань. Максимальна сума балів, яку може набрати студент за результатами тестування, складає 5.

Відповідно до таблиці структурування видів робіт за тематичний контроль здобувач залежно від кількості правильних відповідей може отримати від 3 до 5 балів:

Таблиця – Розподіл балів в залежності від наданих правильних відповідей на тестові завдання

Кількість правильних відповідей	1–13	14–16	17–22	23–25
Відсоток правильних відповідей	0-59	60-74	75-89	90-100
Кількість балів	-	3	4	5

На тестування відводиться 25 хвилин. Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. Студент може також пройти тестування і в онлайн режимі у Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни. Тестування здобувачів вищої освіти у Модульному середовищі для навчання автоматично оцінюються за критеріями, наведеними у таблиці вище.

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю (іспит)

Освітня програма передбачає підсумковий семестровий контроль з дисципліни у формі іспиту, завданням якого є системне й об'єктивне оцінювання як теоретичної, так і практичної підготовки здобувача з навчальної дисципліни. Складання іспиту відбувається за попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри білетами. Іспит передбачає виконання трьох завдань – два теоретичних і одне – практичне (розв'язування задачі).

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів денної форми здобуття освіти (40 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)	Максимальний (високий) бал (відмінно)
Теоретичне питання № 1	6	8	10
Теоретичне питання № 2	6	8	10
Практичне завдання	12	16	20
Разом:	24		40

Примітка. *Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (24 бали) та максимального (40 балів), знаходиться в межах 25-39 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів заочної форми здобуття освіти (50 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)	Максимальний (високий) бал (відмінно)
Теоретичне питання № 1	8	10	15
Теоретичне питання № 2	8	10	15
Практичне завдання	14	18	20
Разом:	30		50

Примітка. *Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (30 балів) та максимального (50 балів), знаходиться в межах 31-49 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.

Для кожного окремого виду завдань підсумкового семестрового контролю застосовуються критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти, наведені вище (**Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти**).

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС визначається в автоматизованому режимі після внесення викладачем результатів оцінювання з усіх видів робіт до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС у наведеній нижче таблиці.

Таблиця – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Рейтингова шкала балів	Інституційна шкала (Опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни)	
		Залік	Іспит/диференційований залік
A	90-100	Зараховано	Відмінно/Excellent – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		Добре/Good – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
C	73-82		Задовільно/Satisfactory – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
D	66-72		
E	60-65		
FX	40-59	Незараховано	Незадовільно/Fail – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		Незадовільно/Fail – Результати навчання відсутні

Семестровий іспит виставляється, якщо загальна сума балів, яку набрав студент з дисципліни за результатами поточного та підсумкового контролю, знаходиться у межах від 60 до 100 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «відмінно/добре/задовільно», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом сумі балів відповідно до таблиці Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС.

10 Питання для самоконтролю результатів навчання

- 1 Поняття ризикованості фінансової операції.
- 2 Поняття ризику в системі управління діяльністю суб'єктів фінансової сфери.
- 3 Поняття премії за ризик.
- 4 Визначення безризикової ставки дохідності.
- 5 Взаємозв'язок між ризиком та дохідністю фінансової операції.
- 6 Принципи врахування ризику у ставках дохідності.
- 7 Взаємозв'язок ліквідності та норми дохідності.
- 8 Ризик недостатньої ліквідності активів.
- 9 Врахування темпів інфляції у ставках дохідності.
- 10 Коефіцієнт чутливості «бета» як міра ринкового ризику цінних паперів.
- 11 Сутність моделі оцінки капітальних активів.
- 12 Концепція вартості грошей у часі та ризик невикористаних можливостей.
- 13 Принцип ефективності інвестування.
- 14 Основні критерії оцінки ефективності інвестицій.

- 15 Строк окупності та ризикованість капіталовкладень.
- 16 Поняття ринкових ризиків цінних паперів.
- 17 Поняття кредитних ризиків цінних паперів.
- 18 Вплив кредитного ризику на дохідність боргових цінних паперів. Обіцяна та сподівана дохідність до погашення.
- 19 Поняття валютного ризику та методи його оцінювання.
- 20 Поняття кредитного ризику та методи його мінімізації.
- 21 Поняття кредитного рейтингу та його види.
- 22 Взаємозв'язок між рівнем кредитного рейтингу та премією за ризик.
- 23 Рейтингова шкала та класи надійності боргових зобов'язань.
- 24 Поняття дефолту за борговими зобов'язаннями.
- 25 Алгоритм управління ризиками.
- 26 Основні етапи ризик-менеджменту.
- 27 Градація видів цінних паперів за ступенем ризику.
- 28 Оцінювання стану фондового ринку за допомогою фондових індексів.
- 29 Кількісний аналіз ринкових ризиків. Показник дисперсії дохідності.
- 30 Кількісний аналіз ринкових ризиків. Показник середньоквадратичного відхилення дохідності.
- 31 Кількісний аналіз ринкових ризиків. Показник семіваріації дохідності.
- 32 Кількісний аналіз ринкових ризиків в абсолютному вираженні.
- 33 Кількісний аналіз ринкових ризиків у відносному вираженні.
- 34 Технічний аналіз фінансового ринку.
- 35 Фундаментальний аналіз фінансового ринку.
- 36 Поняття ринкової капіталізації.
- 37 Хеджування як спосіб зниження ризику.
- 38 Сутність довгого хеджування.
- 39 Сутність короткого хеджування.
- 40 Механізм хеджування опціонами.

11 Навчально-методичне забезпечення

Освітній процес з дисципліни «Ризик-менеджмент у фінансовій сфері» забезпечений необхідними навчально-методичними матеріалами, що розміщені в Модульному середовищі для навчання:

1 Курс «Ризик-менеджмент у фінансовій сфері». URL: <https://msn.khmn.edu.ua/course/view.php?id=9046>.

2 Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни «Ризик-менеджмент у фінансовій сфері» до самостійного вивчення дисципліни для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» / Доценко І. О. – Хмельницький: ХНУ, 2024. – 80 с.

12 Матеріально-технічне та програмне забезпечення дисципліни (за потреби)

Інформаційна та комп'ютерна підтримка: ПК, планшет, смартфон або інший мобільний пристрій, проектор. Програмне забезпечення: програми Microsoft Office або аналогічні, доступ до мережі Інтернет, робота з презентаціями.

Вивчення навчальної дисципліни не потребує використання спеціального програмного прикладного забезпечення, крім загальноновживаних програм і операційних систем.

13 Рекомендована література

Основна

- 1 Долінський Л. Б. Фінансовий ризик-менеджмент : навч.-метод. посібник. – Київ : Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2022. – 132 с.
- 2 Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. / С. Г. Шклярчук. — Київ : ДП «Вид. дім

«Персонал», 2019. – 494 с.

3 Управління фінансовими ризиками: навчальний посібник / Лактіонова О. А. – Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. – 256 с.

4 Управління фінансовими ризиками: навчальний посібник / О. В. Гуріна, Н. О. Корнева. – Миколаїв: видавець Румянцева Г. В., 2022. – 359 с.

5 Фінансові ризики суб'єктів господарювання: навч. посіб. / О. В. Кнейслер, Т. В. Письменна, В. В. Костецький, Н. П. Лубкей; за ред. д-ра екон. наук, професора Кнейслер О. В. – Тернопіль: Осадца Ю. В., 2017. – 138 с.

Додаткова

6 Доценко І. О. Рейтингове оцінювання як інструмент управління ризиками страхової компанії / І. О. Доценко, Л. О. Матвійчук // Економіка і суспільство. – 2021. – № 26. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-69>

7 Доценко І. О. Стратегія управління фінансовими ризиками підприємства в процесі формування його фінансової безпеки / І. О. Доценко // Modern Economics. – 2020. – № 20. – С. 73-78. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V20\(2020\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V20(2020)-12)

8 Доценко І. О. Управління кредитними ризиками банківських установ в умовах воєнного стану / І. О. Доценко // Modeling the development of the economic systems. – 2024. – № 1. – С. 156-162. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-11-22>

9 Доценко І. О. Стратегія інвестиційного забезпечення сталого розвитку в умовах ризиків та невизначеності економічного середовища. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 4. С. 42-48. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.4.42>

10 Дроботя Я. А. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. – Полтава: ПДАА, 2019. – 160 с.

11 Kvasnytska, R. Organization of Management of Moral Risks of Banking Activity in a Modern Business Environment. Lecture Notes in Networks and Systems / R. Kvasnytska, I. Dotsenko, L. Matviychuk, L. Oliinyk. – 2023. Vol. 487. – pp. 243–249 (Web of Science, Scopus). URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-08084-5_18.

12 Квасницька Р. С. Формування механізму забезпечення фінансової безпеки банку на основі врахування впливу внутрішніх та зовнішніх загроз / Р. С. Квасницька, І. О. Доценко, Д. В. Приступа // Modern Economics. – 2021. – №25. – С. 73-78. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V25\(2021\)-11](https://doi.org/10.31521/modecon.V25(2021)-11)

13 Ризик-менеджмент: навчальний посібник для здобувачів спец. 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент» / З. Д. Калініченко. – Дніпро: ДДУВС, 2021. – 224 с.

14 Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека університету. [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу: <http://library.khmnu.edu.ua/>.

2. Інституційний репозитарій ХНУ. [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу: <http://elar.khmnu.edu.ua/jspui/?locale=uk>.

3. Модульне середовище для навчання. [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу: <https://msn.khmnu.edu.ua/>